٢. پڇتاءُ

ٻُڌو. پڙهو ۽ سمجهو.

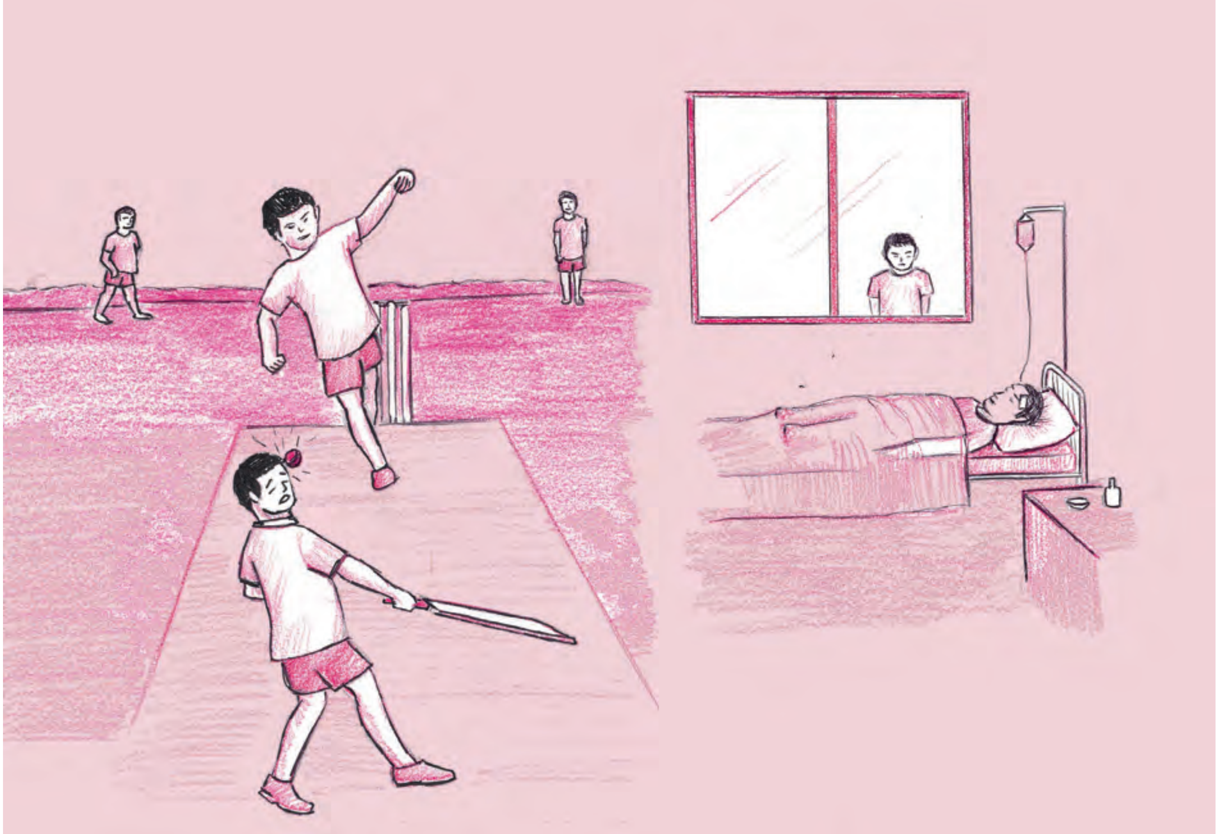

ڪرڪيٽ هڪ رومانچڪ راند آهي. پل - پل رانديگرين ۽ درشڪن جي مُنهن جو هاوڀاو بدلجندو رهندو آهي. چونڪو يا ڇڪو لڳڻ سان درشڪ پنهنجين پنهنجين ڪرسين تان اُٿي بس، خوشيءَ مان تاڙيون وڄائيندا آهن تہ وري رانديگر جي آئوٽ ٿيڻ تي ڏکہ کان پنهنجا ٻئي هٿ پنهنجن هٿن تي رکي افسوس ظاهر ڪندا آهن. اسڪول ۾ مُحلي جا ٻار اڪثر پاڻ ۾ گڏجي هيءَ راند ڪندا آهن.

سوسائٽيءَ جي ٻارن کي بہ ڪرڪيٽ راند ۾ ڏاڍي دلچسپي هئي. هر آرتوار يا موڪل جي ڏينهن سوسائٽيءَ جي پاسي واري ميدان تي پندرهن - ويهہ ٻار گڏجي راند ڪندا هئا. اڄ آرتوار هئڻ سبب سوسائٽيءَ جا ٻار ڪرڪيٽ راند ڪري رهيا هئا. سيني ٻارن کي راند ۾ ڏاڍو آنند اچي رهيو هو. چوڪي - ڇڪي لڳڻ تي ٻارن خوشيءَ وچان تاڙيون ٿي وڄايون. وري ڪن ٻارن وات سان سيٽيون وڄائي رانديگرن ۾ اُتساهہ ٿي پريو.

ڪرڪيٽ راند ۾ رومانچ تڏهن وڌي ويندو هو جڏهن برجو بولنگہ ڪندو هو ۽ سامهون وري ڪشور بئٽنگہ ڪندو هو.

برجوءَ جي پهرئين ئي بال تي ڪشور بائونڊري هنئين. ٻئي بال تي بہ وري هن ساڳئي نموني بائونڊري هنئين. پر برجو نراس ڪونہ ٿيو ۽ هن جي اڳلي بال کي وڪيٽ ڪيپر ساجن ڪئچ ڪري خوشيءَ مان هڪدم چلائي چيو، ”آئوٽ“. برجوءَ ڊُڪ پائي، ٽپو ڏيئي ساجن کي ڀاڪر پاتو. ٻيا رانديگر بہ ڊوڙندا برجوءَ سان هٿ ملائڻ لڳا. پر ڪشور اُتي ئي ڪريز تي بيٺو رهيو ۽ برجوءَ کي چوڻ لڳو تہ بال بئٽ سان نہ پر زمين تان ٽپو کائي ساجن جي هٿن ۾ پيو آهي. تنهنڪري هو آئوٽ ڪونهي. ان ڳالهہ تان برجو ۽ ڪشور جي وچ ۾ لفظي ڇڪتاڻ آهستي آهستي وڌندي پئي ويئي. سپيئي ٻار برجو ۽ ڪشور کي پنهنجي پنهنجي نموني سمجهائڻ جي

ڪوشش ڪندا رهيا.

آخر گهڻي بحث ڪانپوءِ ’ڪشور آئوٽ ڪونهي‘ اهڙو فيصلو ورتو ويو. برجوءَ کي اهڙي غلط فيصلي تي ڪاوڙ لڳي ۽ هُن اڳلو بال سايو ڪري اَهڙي نموني اُڇاليو جو سڌو وڃي ڪشور جي مٿي تي لڳو. ڪشور جي هٿن مان بئٽ ڪري پيئي ۽ هو پڻ زمين تي ڪري پيو. سڀ ٻار ڊوڙندا ڊوڙندا ڪشور وٽ آيا ۽ هن جي مٿي مان وهندڙ رت کي ڏسي هيسجي ويا. گهٻراهٽ وچان هڪ ٻار ڊوڙ پائي ڪشور جي ماءُ پيءُ کي وٺي آيو.

ڪشور کي اِسپتال ۾ وٺي آيا. ڊاڪٽر يڪدم هُن جو علاج شروع ڪيو. مٿي تي پنج ٽاڪا هڻي سور ۽ ننڊ جون سيون هنيائونس ته جيئن آرام مليس.

ٻئي ڏينهن تي سوسائٽيءَ جا سڀ ٻار ڪشور کي اسپتال ۾ ڏسڻ آيا. ڪو ٻار ڪشور جو هٿ پڪڙي سڏڪڻ ٿي لڳو ته وري ڪو هن جي ڳلن تي پيار پريا هڻڙا گهمائڻ ٿي لڳو. سوسائٽيءَ وارا به ڪشور کي ڏسڻ لاءِ ايندا رهندا هئا. اَهڙي نموني لڳ ڀڳ سڀ مِٽ مائٽ، اوڙي پاڙي وارا، يار دوست اِسڪول جا هم ڪلاسي ڪشور جي صحت جو حال احوال پڇي اِسپتال مان ٿي ويا. پر جيڪڏهن ڪير هُن ڪان پڇڻ ڪونه آيو ته اُهو هو بِرجو.

ڪشور سمجهي ويو برجو ڊپ ڪان ڪيس ڏسڻ ڪونه ٿو اچي. پر تڏهن به الائي ڇو پڪ هئس ته هو موقعو وٺي ضرور ايندو. تنهن ڪري هن جون نظرون اَڪثر در طرف هونديون هيون. برجوءَ جو من به ڪشور کي ڏسڻ لاءِ ڏاڍو تڙقندو هو. پر ڊپ ۽ سنڪوچ ڪان چاهيندي به هو اِسپتال ڪونه آيو. پر آخر هڪ ڏينهن من وس ٿي هو اِسپتال ويو. دريءَ جي اوٽ ۾ بيهي ليئا پائي ڪشور کي ڏسڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳو.

ڪشور جي نظر اوچتو دريءَ جي اوٽ ۾ بيٺل برجوءَ تي پيئي. اُن وقت هو روم ۾ بلڪل اڪيلو سمهيل هو. هن هٿ جي اِشاري سان برجوءَ کي روم اَندر اَچڻ لاءِ چيو. برجو همت ٻڌي ڊڄندو سَهمندو ڪشور وٽ آيو ۽ هن جي ٻنهي هٿن کي پنهنجن ٻنهي هٿن ۾ جهلي رُئندي چوڻ لڳو، ”ڪشور، مونکي معاف ڪر.“

”برجو، معاف ڪرڻ جي ڪهڙي ڳالهه آهي، راند ۾ ته اِهو ٿيندو رهندو آهي.“

”ڪشور! برابر آهي. ڪرڪيٽ راند ۾ اهڙا ڌڪ ته لڳندا رهندا آهن. پر جيڪو بال تنهنجي مٿي تي لڳو هو اُهو بال مون سايو ڪري ئي اُڇاليو هو. پر پوءِ مونکي اُن جو پڇتاءُ ٿيو. جوش ۾ هوش وڃائڻ نه گهرجي. اِها سکيا اَڪثر وڏا ڏيندا رهندا آهن. پر مون اُن انمول سڏانت جو عمل ڪونه ڪيو. ڪشور، مان تنهنجو ڏوهي آهيان. تون مونکي مار.“ اِئين چئي برجو ڪشور جي هٿن کي پڪڙي پنهنجن ڳلن تي مارڻ لڳو.

”برجو، تون هيءُ ڇا ڪري رهيو آهين“ ڪشور پنهنجا هٿ برجوءَ جي هٿن مان ڇڏائيندي چيو.

”ڪشور، مونکي معاف ڪر.“ ائين چئي برجو وري اوڇنگارون ڏيئي روئڻ لڳو.

”برجو، تنهنجو ڪوبه ڏوهه ڪونهي. منهنجو ئي ڏوهه آهي. مان ئي گنهگار آهيان. مون ڪوڙ ڳالهايو هو. اُن ڪوُڙ جو ڏنڊ ته ضرور پوڳڻو پوندو نه! بس اِهو ڏنڊ، اها سزا تنهنجي هٿان ملي ويئي آهي.“ ڪشور هلڪي مرڪ ڇپن تي آڻي چيو.

”ڪشور، ڏنڊ... سزا... گنهگار.... تون ڇا ٿو چوڻ چاهين؟ ... مونکي پورو سمجهه ۾ ڪونه ٿو اَچي!“ برجو عجب مان ڪشور ڪان پڇيو.

”برجو، تنهنجي بال تي مان سچ پچ آئوٽ هئس، تڏهن به مان ڪوڙ ڳالهائي پاڻ کي صحيح ۽ توکي غلط ثابت ڪرڻ لاءِ تو سان جهڳڙو ڪرڻ لڳو هئس. پنهنجي ڳالهه مڃائڻ لاءِ مان ڏاڍيان ڳالهائي توکي گهٽ وڌ چوڻ لڳس. بس ڏٽيءَ مونکي ڪوڙ جي سزا ڏني. برجو، مان توسان اِنجام ٿو ڪريان ته اَڄ ڪانپوءِ ڪڏهن به، ڪهڙين حالتن ۾ به مان ڪوڙ ڪونه ڳالهائيندس.“ اِئين چئي ڪشور برجوءَ جي ٻانهن کي هيٺ ڇڪي پنهنجي ڇاتيءَ سان لڳايو.

ڪشور ۽ برجو ٻيئي پنهنجي ڪئي تي پڇتاءَ جا آنسون وهائي سڏڪندا رهيا.

نوان لفظ:

ڪاوڙ ڪرڻ = غصو ڪرڻ	ڏوهي = گنهگارُ	هيسجي وڃڻ = ڏڪي وڃڻ
انجام ڪرڻ = واعدو ڪرڻ	سنڪوچ = هِٻڪ	

اَڀياس

سوال ١: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جُملن ۾ لکو.

(i) ڪرڪيٽ راند ۾ ٻار تاڙيون ڪڏهن وڄائيندا آهن؟

(ii) ڪشور برجوءَ کي ڇا چيو؟

(iii) برجوءَ ڪاوڙ لڳڻ تي ڇا ڪيو؟

سوال ٢: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

(i) ڪرڪيٽ کي رومانچڪ راند ڇو چيو ويو آهي؟

(ii) سوسائٽيءَ جا سڀ ٻار اسپتال ڇو ويا؟

(iii) ڪشور جون نظرون اڪثر در طرف ڇو هونديون هيون؟

(iv) ڪشور برجوءَ کان معافي ڇو ورتي؟

(v) هن ڪهاڻيءَ مان توهانکي ڪهڙي سکيا ملي ٿي؟

سوال ٣: خال ڀريو:

١) سوسائٽيءَ جي ٻارن کي ٻه .... راند ۾ ڏاڍي دلچسپي هئي.

٢) برجوءَ جي ڀڃرئين ئي ٻال تي ڪشور .... هنئين.

٣) ڪشور سمجهي پيو تہ برجو .... کان ڪيس ڏسڻ ڪونہ ٿو اَچي.

سوال ۴: (الف) هيٺ ڏنل جملا ڪنهن، ڪنهن کي چيا آهن:-

١) ”معاف ڪرڻ جي ڪهڙي ڳالهہ آهي. راند ۾ تہ اهو ٿيندو رهندو آهي.“

٢)”مونکي معاف ڪر.“

(ب) صفتون ٺاهيو.

دلچسپي، اثر، جوش، لفظ

(ٿ) هيٺين اصطلاحن جي معني ڏيئي جملي ۾ ڪم آڻيو.

انجام ڪرڻ، هيسجي وڃڻ، اوچنگارون ڏيئي روئڻ.

پورڪ اَڀياس

(الف) ٽڪر تي عملي ڪم:

ڪشور جي نظر اوچتو .... ڳلن تي مارڻ لڳو.

(i) ڏنل هدايت موجب ٻہ - ٻہ لفظ ڳولهيو:

١) .... (بدن جا عضوا)

٢) .... (گهر جا حصا)

٣) .... (ٻہ پاتر)

٤) .... (علم سان لاڳاپو رکندڙ)

(ii) وچ وارو اکر پري لفظ ٺاهيو:

ن	ظ	ر
س	......	يا
ع	......	ل
ما	......	ڻ
هہ	......	ٿ

(iii) پر جيڪو ٻال تنهنجي مٿي تي لڳو هو اُهو ٻال مون سايو ڪري ئي اُڇاليو هو.

مٿئين سٽ ۾ مان مناسب لفظ ڳولهي خاڪو پورو ڪريو :-

اِسم	ضمير	صفت	فعل

(iv) برئڪيٽ مان مناسب لفظ ڳولهي خال ڀريو:

(زخم، گنهگار، اُصول، بزرگ)

١) اِها سکيا اَڪثر .... ڏيندا رهندا آهن.

٢) مان تنهنجو .... آهيان.

٣) راند ۾ اَهڙا .... تہ لڳندا رهندا آهن.

٤) پر مون اُن اَنمول .... جو عمل ڪونہ ڪيو.

(v) برابر جملن لاءِ ✓ ۽ غلط جملن لاءِ ✗ لکو:

١) ڪشور ۽ برجوءَ جي سچي دوستي هئي. ☐

٢) جوش ۾ هوش وڃائڻ نہ گهرجي. ☐

٣) برجوءَ زوريءَ ڪشور جي مٿي تي بال اُڇلايو هو. ☐

۴) برجو پڇتاءَ ڪان پري هو. ☐

(vi) ڏنل تڪر گفتگوءَ جي روپ ۾ لکو: شروعات جون سٽون ڏنل آهن.

ڪشور: برجو، ٻاهر ڇو بيٺو آهين؟ اَندر اَچ

برجو: ها - ها - تو سان ملڻ ئي آيو آهيان...

وياڪرڻ

ظرف

اُهو لفظ جيڪو فعلَ، صِفت يا ٻئي ظرف سان لاڳاپو رَکي ٿو ۽ جنهن مان وقت، جاءِ، ريت، قدر، اَنداز، ناڪار، قبوليت وغيره جي مَعنيٰ نِڪري ٿي اُن کي ظرف چئبو آهي.

جئن تہ: هاڻي، مٿي، آهستي، نہ، ها، وغيره.

مثال طور: (١) گهوڙو آهستي ڊُڪيو. (٢) اَنبُ تمام مِٺو آهي.

(٣) مان هميشه ماءُ پيءُ جو چيو مڃيندو آهيان.

هيٺين جملن مان ظرف ڳولهي لهو:

١) مون ڪالهہ هڪڙو نانگ ڏٺو.

٢) هوُ آهستي آهستي پڙهي ٿو.

٣) ٻاهر تيز ٻَري ٿي.

۴) تورو ترسو، اَنيل جلد موٽندو.

۵) هوُ چڱو ڳائي ٿو.

LN1YPD

٣. کچڙي

کچڙيءَ جو گلوبل برانڊنگ ڪرڻ جو سرڪار فيصلو ڪيو آهي. کچڙي هاڻ برگر، پيزا ۽ چائومن وانگر گلوبل فوڊ بڻجي ويندي، اُن ۾ ڪوبہ شڪ ڪونهي.

ڀارت سرڪار چاهي ٿي تہ کچڙي بہ دنيا جي هر ريسٽورنٽ جي رنڌڻي ۾ ميسر ٿئي ۽ دنيا جي سڀني ملڪن ۾ لوڪ پريہ ٿئي.

٢ نومبر ٢٠١٧ع دهليءَ ۾ نئشنل فوڊ فيسٽيول ملهايو ويو. جنهن ۾ دنيا جي هر ملڪ جي کاڌي جون وئراڻٽيون کائڻ ۽ ڏسڻ وارن ملين. ۴ نومبر ٢٠١٧ع تي پرڌان منتري جي حاضريءَ ۾ اٺ سؤ ڪلوگرام چانورن جي کچڙي تيارڪئي ويئي جو هڪ ورلڊ رڪارڊ آهي. ان سان گڏ ڀارت جي هن ريسپيءَ جو بہ ڪافي ماترا ۾ پرچار ٿيو آهي ۽ اَهڙي نموني اَنترراشٽريہ سطح تي بہ ڀارت جي هن ريسپيءَ جي رڌپچاءَ جي طريقي جي سڃاڻپ وڌندي.

سوال آهي تہ اِن لاءِ کچڙيءَ کي ئي ڇو چونڊيو ويو؟ کچڙي حقيقت ۾ ايڪتا جي نشاني آهي. غريب چاهي شاهوڪار، هندو چاهي مسلمان کچڙي هرڪو چاهہ سان کائي ٿو. وري اُها ڀارت جي هر پرانت جا رهواسي کائيندا آهن.

کچڙيءَ ٺاهڻ لاءِ رواجي طور چانور، دال ڀاڄيون ۽ مصالحن جو اِستعمال ڪيو ويندو آهي.

اُتر ۽ اوڀر وارن پرانتن ۾ چانورن جي پئداڻش وڌيڪ ٿيندي آهي تہ وري مڌيہ ۽ ڏکڻ ڀارت ۾ دالين جي. مصالحا اولهہ ۽ ڏکڻ ڀارت ۾ جهجها ٿين. ان ڪري کچڙي ڀارت کي سڀني پرانتن ۾ کاڌي ويندي آهي. ان طرح سڀني پرانتن جو کچڙيءَ ۾ يوگدان آهي ۽ پوري ڀارت کي جوڙي رکيو آهي. ٻين لفظن ۾ چئجي تہ کچڙي معنيٰ سچو هندوستان!

ڪشمير کان وٺي ڪنيا ڪماريءَ تائين کچڙي ٺاهڻ جا بيشڪ اَلڳ اَلڳ طريقا ۽ نالا آهن پر شيءِ ساڳي آهي. ڪشمير ۾ پيلي چانورن جو پرساد ٺاهيو ويندو آهي، جنهن کي 'تهري' چوندا آهن. ڪُبير جي پوڄا ڪشميري پنڊت کچڙيءَ جي ڀوڳ سان ڪندا آهن. پنجاب ۽ هريانا ۾ کچڙيءَ ۾ مڱڻ جي دال ۽ ٻاجهري بہ ملائي ويندي آهي. راجستان ۾ سردين ۾ ٻاجهريءَ جي کچڙي کاڌي ويندي آهي. کچڙيءَ سان گڏ پاپڙ بہ کائڻ پسند ڪندا آهن. گجرات ۾ کچڙيءَ جو سواد ٿورو منو هوندو آهي ۽ ڪڙهيءَ سان گڏ کاڌي ويندي آهي. اُتر پرديس ۾ کچڙيءَ کي وڌيڪ سوادي بڻائڻ لاءِ اُن ۾ ڀاڄيون بہ وڌيون وينديون آهن ۽ اُن کي 'تهري' چوندا آهن. اولهہ بنگال ۾ دسهڙي جي موقعي تي يعنيٰ دُرگا پوڄا وقت پرساد طور کچڙي ورهائي ويندي آهي. اهو پرساد مصالحن سان ڀرپور ۽ ڏاڍو سوادي هوندو آهي. ڪرناٽڪ ۾ کچڙيءَ کي 'بيسي بيلي ڀات' چوندا آهن. هن کچڙيءَ ۾ هر قسم جا اناج گڏيا ويندا آهن. ڏکڻ ڀارت ۾ کچڙيءَ ۾ ڪارا مرچ ۽ ڪاجا وڌا ويندا آهن. اوڙيسا ۾ کچڙيءَ کي کيچڙي چوندا آهن، جنهن ۾ ادرڪ پڻ وڌي ويندي آهي. جڳنناٿ پوريءَ جو پرساد بہ کچڙيءَ جو هوندو آهي جيڪو ڏاڍو سوادي ۽ مشهور آهي. پونگل ڏکڻ ڀارت جو هڪ مشهور اُتسوَ آهي. اُتسوَ تي پرساد جي روپ ۾ کچڙي ڏني ويندي آهي، هن پرساد کي ئي پونگل چوندا آهن. آنڌرا پرديش ۽ تيلنگانا ۾ کچڙيءَ جو رنگ ۽ روپ ڪجهہ اَوَر ئي هوندو آهي. حيدرآباد ۾ نان ويج کچڙي ڏاڍي مشهور آهي جنهن کي کچڙي ڪيما کٽا چوندا آهن. سنڌين جي کچڙي چانور ۽ دال جي ٿُلهي هوندي آهي، جنهن ۾ سڃي گيهہ جو تڙڪو ڏيندا

آهن، جيڪا ڏهي، پاپڙ سان کاڌي ويندي آهي. هاڻ ته ان ۾ ٿوريون پاڇيون جهڙوڪ پيز، گجر جا سنهڙا ٽڪر ڪري وجهي ڪڇڙي ٺاهي ويندي آهي جا تمام سوادي ٿيندي آهي. سوامي نارائڻ مندرن ۾ پرساد طور ورهائجندڙ ڪڇڙيءَ جو سواد به ڪڏهن وساري نه سگهبو.

آيرويد ۾ ڪڇڙيءَ کي امرت جهڙو درجو ڏنل آهي جنهن کي 'ڪرشرا' چوندا آهن. 'ڪرشرا' جو مطلب آهي ٻن شين کي برابر حصي ۾ ملائي رڌڻ. آيرويد جي ڪتاب ''ڀاو پرڪاش نگهنتو'' ڪرشرا ٺاهڻ جي وڌي ڏنل آهي، جنهن مطابق چانورن ۽ دال کي ساڳئي حصي رسيءَ ۾ ڪٽي پاڻيءَ ۾ وجهي رڌبو آهي. پوءِ ان ۾ سينڌو لوڻ، ادرڪ ۽ هڱ جو تڙڪو ڏنو ويندو آهي. ان کي ڪرشرا چوندا آهن جيڪو امرت وانگر هوندو آهي.

آيرويد ۾ مڪر سنڪرانتيءَ کان وٺي هوميءَ تائين ڪڇڙي کائڻ جو مناسب وقت ٻڌايو ويو آهي. آيرويد مطابق وات، پت، ڪف جو سنتولن بگڙجڻ سان بيماريون ٿينديون آهن. ڪڇڙي وات، پت ۽ ڪف جي وچ ۾ ميزان رکڻ جو ڪاريه ڪندي آهي. اڄ جو وگيان به اسانجي ابن ڏاڏن جي مڃتائن جي پُٺڀرائي ڪري ٿو. ڏٺو وڃي ته ڪڇڙيءَ ۾ قوت بخش جزن جو صحيح سنتولن آهي يعني چانور، دال، گيهه سان آسانڪي ڪاربوهائيڊريٽس، پروٽين، فائبر ۽ صحيح ماترا ۾ سٽيپ ملي ٿو. (ڀارتيه سنڌو سڀا ممبئي جي نيوز ليٽر تان ورتل.)

نوان لفظ:

پُٺڀرائي ڪرڻ = همٿائڻ   مڃتا = قبوليت

اڀياس

سوال ١: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو:

١) ڪِڇڙي بابت سرڪار ڪهڙو فيصلو ڪيو آهي؟
٢) ڪشمير ۾ ڪُبير جي پوڄا لاءِ ڪهڙو پرساد ٺاهيندا آهن؟
٣) راجستان ۾ سردين ۾ ڇاجي ڪِڇڙي ٺاهي ويندي آهي؟
٤) ڪرناٽڪ ۾ ڪِڇڙيءَ کي ڇا چوندا آهن؟
٥) آيرويد موجب بيماريون ڇو ٿينديون آهن؟

سوال ٢: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو:

١) ڪِڇڙيءَ کي گلوبل فوڊ لاءِ ڇو چونڊيو ويو آهي؟
٢) سِنڌي ڪڇڙي ڇا جي ٺهيل هوندي آهي؟
٣) 'ڪرشرا' ڇا کي چوندا آهن؟

سوال ٣: هيٺين ۾ خال ڀريو:

١) ڪِڇڙيءَ سان گڏ .... به کائڻ پسند ڪندا آهن.
٢) اُتر پرديش ۾ ڪڇڙي وڏيڪ سوادي بڻائڻ لاءِ اُن ۾ .... وڌيون وينديون آهن.
٣) اوڙيسا ۾ ڪڇڙيءَ کي .... چوندا آهن.
٤) .... ڏکڻ ڀارت جو هڪ مشهور اُتسو آهي.
٥) ڪِڇڙيءَ ۾ .... جو صحيح ميزان آهي.

سوال ۴: ضد لکو:-

۱) ايڪتا　۲) برابر　۳) وڏيڪ　۴) امرت　۵) جهجها

سوال ۵: صفتون ٺاهيو:

۱) سرڪار　۲) سواد　۳) بيماري　۴) وقت　۵) حقيقت

پورڪ اَڀياس

١. تڪر تي عملي ڪم

ڪشمير کان وٺي ڪنيا ڪماريءَ .... ڪڏهن به وساري نه سگهبو.

۱) **ڀارت جا راجيه**

ڪشمير			

۲) **اولهه بينگال ۾ درگا پوڄا وڏو راجيه اُتسو هوندو آهي..**
برئڪيٽ مان مناسب لفظ ڪڍي گول ڀريو.
(گڻيش اُتسو، پونگل، نوراترا، ويساکي.)

۱) مهاراشٽر　۲) پنجاب　۳) تامل ناڊو　۴) گجرات

۳) **هڪ سٽ ۾ جواب ڏيو.**

(الف) ڏکڻ ڀارت ۾ ڪهڙي کيئن ٺاهي ويندي آهي؟

(ب) ’ٿهري‘ نالي جي کچڻي ٺاهيندڙ آستان لکو.

۴) **’’سنڌين جي کچڻي‘‘ وشيه تي پنهنجا ويچار لکو.**

٢. جوڙا ملايو.

۱) دال	سانبڙ
۲) پالڪ	چمون
۳) گلاب	پنير
۴) ملائي	ماکڻي
۵) اِڊلي	ڪوفتا

٣. گهر ۾ پنهنجي ماءُ کان هيٺيون شيون ٺاهڻ سِکو ۽ اُن جو طريقو لکو.

(۱) سيئل ڊبل روٽي / ڦُلڪا (۲) چاش ۾ بريد (۳) پڪوڙا

LNAUR1

پاڙ ڪريان - پاڙ سکان

١. اَ، ڪُ، بد، اڻ، غير

اِهي اکر اڳياڙين جي روپ ۾ ڪم آڻي ضد ٺاهي سگهبا آهن.

ضد

مثال: 'اَ'

سهڪار	-	اَسهڪار
سنتوش	-	اَسنتوش
ڏرم	-	اَڏرم

'ڪ'

سنگ	-	ڪُسنگ
روپ	-	ڪُروپ
نياءُ	-	ڪُنياءُ

'بد'

نام	-	بدنام
فضيلت	-	بد فضيلت
نصيب	-	بدنصيب

مثال: 'اَ'

ٺهڪندڙ	-	اَڻ ٺهڪندڙ
هوند	-	اَڻ هوند
وڻندڙ	-	اَڻ وڻندڙ

'غير'

حاضر	-	غير حاضر
واجب	-	غير واجب
مناسب	-	غير مناسب

اَهڙي نموني هيٺين جا ضد لکو.

ٽيڪي	ضروري ......
واقف.......	سمرت ....
دعا	سنگ ....

٢. مثال موجب چوڪنڊا ڀريو:

مثال:	اڇو	وچو		
(١)	چڪڻ		(۴) اُٿڻ	
(٢)	پڙڻ		(۵) روئارڻ	
(٣)	روئڻ		(٦) ڳولهڻ	
			(٧) رُسڻ	

٣. هيٺ برئڪيٽ ۾ ڏنل مناسب چوڻي پهاڪو ڪم آڻي جملا پورا ڪريو:

(سنگ تاري ڪسنگ ٻوڙي، آهي نہ عيد نہ روزو، آهہ غريبان قهر خدائي، ڦڙي ڦڙي ءَ تلاو، ٻہ ٻہ ٻارهان.)

١) ڪنهن ٻہ غريب، لاچار کي ڪڏهن ٻہ ستائڻ نہ گهرجي. چو تہ چيو ويو آهي ------

٢) هر مهيني مان ٿڪنگ ۾ ڪجهہ پئسا ٻچائيندو آهيان، سچ چيو ويو آهي ------

٣) رميش تہ ٻچت ۾ وشواس نہ ڪندو آهي. ٻس جيڪو ڪمائيندو آهي، يڪدم خرچ ڪري ڇڏيندو آهي، سچ چيو ويو آهي -----

۴) ڏاڪو رتناڪر سنتن جي صحبت ۾ رشي والميڪي ٻڻجي ويو، سچ چيو ويو آهي -----

پُٽي جو سئر

ڏسو. جاچيو. چرچا ڪريو ۽ ٻڌايو.

پُٽي بابت ڄاڻ حاصل ڪري لکو.

۴. گيت

ٻڌو. ڳايو.

سانوڻ جي رت آئي، مستي ڇائي،
بوندو برسن ٻجليون ڪڙڪن،
ڪڪرن موج مچائي، مستي ڇائي.
ڌرتي جهومي، اَنبر جهومي، ڏار ڏار ۽ پن پن جهومي،
هير ٿڌيءَ جي جهونڪن آندي ڪڻ ڪڻ ۾ سرهائي.
مستي ڇائي.
مور نچي ٿو، ڍيل نچي ٿي، من جي چنچل ڪلي ٽڙي ٿي،
ڪنهن جي منڙيءَ ياد اچي آ، من جي مونجهه مٽائي.
مستي ڇائي.
ڪويل ڪو ڪو گيت ٻڌائي، پئنرو مکڙين کي جاڳائي،،
ٽارين گل جي چپن چمڻ لاءِ پنهنجي چيلهه جهڪائي.
مستي ڇائي.
تال نديون پرجي ويا سارا ڇوهه لهر جي ڪٽيا ڪنارا،
بند نه ڪن ٽاڪ ڪر تڏهن پيي - اچا وسڻ جي وائي.
مستي ڇائي.
وهنجي هر شئه ڪئي صفائي ڌرتيءَ پاتي ساڙهي سائي،،
ڪارن ڪڪرن وسي وسي آهه، جڳ جي پياس ٻجهائي.
مستي ڇائي

نوان لفظ:

رُتِ = مُندَ	بَرسَنِ = وَسِنِ،	اَنبَرُ = آسمان،
جھونڪِنِ = جھوبَنِ،	سَرھائي = خوشي،	چنچل = چلولِي ،
وَھنجِي = سنان ڪري،	پياسَ پُجھائڻ = اُڃ مِٽائڻ،	تالَ = تلاوَ

اَڀياس

سوال ۱: ھيٺين سوالن جا جواب ھڪ ٻن جُملن ۾ لکو.

۱) ساوڻ جي رُتِ ۾ ڪڪر ڪيئن موج مچائن ٿا؟
۲) برساتي مُند ۾ ڌرتي ۽ آڪاس جا ڪندا آھن؟
۳) شاعر ھن گيت ۾ ڪڪرن جو ڪھڙو چِتر چٽيو آھي؟

سوال ۲: ھيٺين سوالن جا جواب تَوري ۾ لکو.

۱) ڪھڙا پکي ساوڻ جي مينھوڳيءَ ۾ ڪيئن موج مچائيندا آھن؟
۲) شاعر ’مستي چائي‘ ور ور ڪري ڇو لکيو آھي؟

سوال ۳: بيت جي آڌار تي سٽون پوريون ڪريو.

۱) جھوِلا جھُولِن .... مستي چائي.
۲) مورُ نچي ٿو .... مونجھہ مِٽائي
۳) ڪوِيل ڪوُڪوُ... چيلھہ جُھڪائي.
۴) وھنجِي ھر شئہ .... پياسَ پُجھائي.

سوال ۴: (الف) ھن بيت مان ’چ‘ ۽ ’جھہ‘ سان شروع ٿيندڙ تي تي لفظ ڳولھي لکو:
(ب) ھن بيت مان ڪي بہ پنج اھڙا لفظ ڳولھي لکو، جيڪي ھنديءَ ۾ بہ ڪتب ايندا آھن.

سوال ۵: خال ڀريو:

۱) .... ڏڏيءَ جي جھونڪن آندي ڪَڻ ڪَڻ ۾ سرھائي.
۲) ڪنھنجي .... ياد اَچي آ، من جي مونجھہ مٽائي.
۳) تال ندين پرجي ويا سارا، چوڏھہ لھر جي ڪَٿِيا ....

پورڪ اَڀياس

(۱) شعر بند تي عملي ڪم

مور نچي ٿو .... اَچا وسڻ جي وائي.

(i) مناسب جواب چوکنڊن ۾ لکو:-

	گيت ڳائي.
	نچي ٿو.

(ii) جوڙا ملايو:-

۱) پوئنرا	نازڪ
۲) ناريون	ياد
۳) ڪلي	مڪڙيون
۴) منڙي	چنچل

(iii) هيٺيان چؤڪندا پورا ڪريو:-

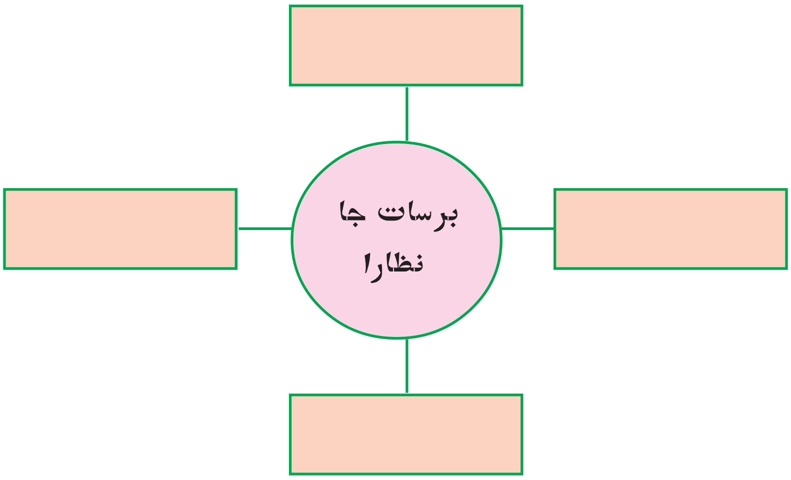

(۲) ’جيڪڏهن برسات نہ پوي تہ‘ اِن وشيہ تي پنهنجا ويچار لکو:

(۳) اِنٽرنيٽ تي وڃي ڄاڻ حاصل ڪريو تہ ڀارت وانگر ٻيا ڪهڙا ملڪ آهن، جتي برساتي مند هوندي آهي.

(۴) توهان کي ڏنل بيت جون ڪهڙيون سِٽون وڻيون ۽ ڇو؟

(۵) قدرت جي شين مان اَسانکي گهڻو ڪجهہ سِکڻ لاءِ ملي ٿو. مثال جيئن ڌرتي اَسان کي سهنشيلتا جو گڻ سيکاري ٿي. تيئن هيٺ ڏنل شيون ڇا سيکارين ٿيون. لکو.
(تارا، سج، ڀاڄي، ڪمل جو گل، ڏيئو، ميهندي، گُلاب جو گُل)

LNJQSN

پاڻ ڪريان - پاڻ سکان

١. هيٺيون ٽڪر پڙهي مشغوليون ڪريو:-

گهمڻ جو شوق مونکي ننڍي هوندي کان ئي آهي. البت اِها هڪ نرالي ڳالهہ تہ اڄڪلهہ نوڪريءَ جي وقت ۾ پيڻ مشغولين سبب اِن لاءِ وقت گهٽ ملندو اَٿم. هر روز صبح جو اٽڪل ساڍي ڇئين بجي اُٿندو آهيان. اِن جو اَصل ڪارڻ بہ اِسڪول واري زماني ۾ سَئر تي سوير نڪرڻ جي عادت آهي.

١) ٽڪر مان لفظ ڳولهيو:

١) وڏ، جو ضد ....

٢) شام جو ضد ....

٣) ’جيتوڻيڪ‘ معنيٰ ڏيکاريندڙ.....................

٤) ’لڳہ پڳہ‘ معنيٰ ڏيکاريندڙ ....

٥) عدد ڏيکاريندڙ لفظ ....

٦) ’غئر‘ جو هم آوازي لفظ.........................

(٢) ٽڪر تي آڌار رکندڙ ٢ سوال ٺاهيو:

(٣) ’منهنجو شونق‘ وشيہ تي ڪجهہ جملا لکو:

٢. هيٺين جملن مان ليڪ ڏنل لفظ وياڪرڻ موجب سڃاڻو:

(الف) اَسان سُپاٽي نئين ڪار خريد ڪنداسين.

(ب) پارٽ سُني راند ڪيڏي پر هوُ هارائجي ويو.

(ب) مونکي پاڻُ لاءِ رکڙي گُهرجي.

(پ) شاباس! تو گهڻي محنت ڪئي آهي.

(پ) مان امتحان ۾ اَول ايندس.

٣. زير، زبر، پيشُ جي ڪري بدل سدل

مثال کي ڏيان ۾ رکي پين لفظن لاءِ گهٽ ۾ گهٽ بہ جملا لکو.

مثال: سر

(i) **سِرُ:** مان ديش لاءِ سِرُ ڏيندس

(ii) **سِرَ:** سِرون پتين ٺاهڻ ۾ ڪم ايندڍون آهن.

(iii) **سُرُ:** لتا منگيشڪر جو سُرُ ڪوئل وانگر مٺو آهي.

١) سڌ

٢) پت

٣) پٿ

٤) وٿ

٥) ڪٿ

٦) سک

٥. تعليم ئي سچي دولت آهي

ٻڌو. پڙهو ۽ سمجهو.

هڪ راجا هو. راجا کي هميشھ پرجا جو اونو هوندو هو. پرجا سکي ستابي هجي، اُن لاءِ هو بيحد پتن ڪندو رهندو هو. ڪڏهن ڪڏهن تہ اَڪيلو، جدا جدا ويس ڪري، رات جو گهمندو رهندو هو. اِن لاءِ تہ هو پاڻ پرجا جا ڏکہ - درد محسوس ڪري سگهي.

اِئين ئي هڪ ڏينهن، هڪ نئون ويس ڌاري راجا عوام جي جاچ ڪرڻ نڪتو. اِئين ڪندي ڪندي هو جهنگلن جي رستن وچي پهتو. اوچتو آسمان ۾ بادل ڇائنجي ويا. تيز طوفاني برسات پوڻ لڳي. ڏينهن جو ئي چڻ رات ٿي ويئي. راجا کي چڱيءَ طرح سان ڪجهہ بہ نظر نہ پيو اچي. ائين پٽڪندي پٽڪندي راجا جهنگل جي ٻاهرين حد تائين پهتو. ٻکہ اُچ ۽ ٿڪاوٽ ڪري، هو هڪ وڻ هيٺان ويٺو. اُن وقت ئي ننڍڙا ٻار، اُتان لانگهائو ٿيا. راجا ٻارن کي سڏ ڪري چيو ”ٻارو، هت اَچو“ مون کي ڏاڍي ٻکہ لڳي آهي. ڇا توهان منهنجي مدد ڪري سگهو ٿا؟ هڪ ٻار چيو ”ها، سائين، اَسان جو گهر ويجهو آهي، بس توهان ٿورو ترسو. اَسين اِجهو آياسين.“ ائين چئي ٽيئي ٻار ڊڪندا ويا ۽ جهٽ اُنهن راجا لاءِ ڪاڌو پاڻي آندو. راجا تمام خوش ٿي چيو ”ٻارو، سچ پچ توهان اوکي مهل منهنجي مدد ڪئي آهي. مان راجا آهيان“ مان توهان تي فخر محسوس ڪيان ٿو.“ توهان جي اِن نيڪ ڪم لاءِ مان توهان کي اِنعام ڏيڻ چاهيان ٿو. ٻڌايو، توهان کي ڇا گُهرجي؟

ڪجهہ دير بعد هڪ ٻالڪ چيو، مون کي توهان وڏي زمين ڏيو.

سڀ ڪجهه ملندو.'' راجا جواب ڏنو.

ٽيون ڀار خوشيءَ مان چيو، ''واهه، پوءِ ته منهنجي مُراد به پوري ٿيندي. مان غريب آهيان. مونکي ڌن دولت گهرجي جنهن مان سنو ڪائي سگهان، سٺو پهري سگهان، خوب موج مستي ڪيان.'' راجا وراڻيو، ڀڇڙا، مان توکي جام جام ڌن ڏيندس، هاڻي ٽئين ٻالڪ جو وارو هو. راجا هُن کان پڇيو، ڳُهه، جيڪو گُهرڻو اَٿيئي.''

ٽئين ٻالڪ ورندي ڏيندي چيو، ''منهنجو سپنو آهي، مان خوب پڙهائي ڪيان ۽ اوچي تعليم حاصل ڪريان.'' راجا چيو، ''واهه! تنهنجي پڙهائيءَ جي پوري ذميواري منهنجي.'' اَهڙي نموني راجا پنهنجي ماڳا موٽيو. محلات ۾ وڃڻ شرط ٽنهي ٻارن جون گهرجون پوري ڪرڻ جو جوڳو بندوبست ڪيو.

ٽيون ٻار ڏينهن رات محنت ۾ لڳي ويو. وقت گذرندي هوُ نوان نوان گرنٿ پڙهندي هڪ برک ودوان بڻيو. راجا ٽئين ٻالڪ کي جو هاڻي شاستر - اَرٿ ۾ ماهر هو، پنهنجي راڄ ۾ منتريءَ جو پد ڏنو.

پهرين ٻالڪ جنهن گهر - زمينون ورتيون هيون، ٻوڏ سبب سندس سڀ برباد ٿي ويو. ٻيون ٻالڪ، جنهن ڌن دولت حاصل ڪئي هئي، هن سڀ پئسو موج مستيءَ ۾ وڃائي وينو. گهٽين پئسي سبب هُن ۾ خراب عادتون گهر ڪري چڪيون هيون، اَهڙو به وقت آيو، جو سڀ پيسا وڃائي واپس غريب ٿي ويو. ٻئي ٻالڪ هاڻي راجا وٽ، پنهنجي دوست مطلب منتريءَ سان ملڻ آيا، اُداس ٿي منتريءَ کي چيايون: اَسان راجا کان اِنعام وٺڻ وقت عزيز پل ڪئي هئي. اَسان وٽ گهر زمينون، پيسا ڪجهه به نه رهيو آهي. تڏهن منتري کين چيو، ''ڪنهن وٽ به ڌن دولت هميشهه نه رهندو آهي. اِهو ته ايندو - ويندو رهندو آهي. صرف تعليم ئي آهي، جا اَسان وٽ دائما رهندي آهي تعليم ئي سچي دولت آهي.''

نوان لفظ:

اونو = خيال،	يتن = ڪوشش،	مطابق = انوسار
عزيز = وڏي،	دائما = هميشهه	

اَڀياس

سوال ١: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جُملن ۾ لکو.

١) راجا کي ڪنهن جو اونو هوندو هو؟

٢) ٻارن راجا کي ڪهڙي مدد ڪئي؟

٣) پهرين ٻار راجا کان انعام ۾ ڇا گهريو؟

سوال ٢: هيٺين سوالن جا تفصيلي ۾ جواب لکو.

١) پرجا کي سکيو ستابو رکڻ لاءِ راجا ڪهڙا يتن ڪندو هو؟

٢) جهنگل ۾ راجا جي ڪهڙي حالت هئي؟

٣) ٽيئن ٻار جو ڪهڙو سپنو هو؟

سوال ٣: (الف) هيٺين جا ضد لکو.

رات، ڏُک، راجا، نوڪر

(ب) ساڳي معنيٰ وارن لفظن جا جوڙا ملايو..

(الف)	(ب)
دولت	ڌاڙو
وقت	خواب
سپنو	ڏکي
اُداس	ڏن

پورڪ اَڀياس

ڪلاس کان ٻاهر عملي ڪم

اِئين ٿي هڪ ڏينهن .... اِنعام ڏيڻ چاهيان ٿو.

(i) گولا پورا ڪريو:-

راجا

(ii) 'ڪنهن' ڪنهن کي، ڪالم پورا ڪريو:-

	ڪنهن	ڪنهن کي
١) اَسين اِجهو آياسين		
٢) مان راجا آهيان.		
٣) ٻارو هت اَچو.		
٤) توهان ڏورو ترسو.		

(iii) ڪلاس ۾ 'طوفاني' لفظ برسات سان ڪم آندل آهي. طوفاني سان ٺهڪندڙ لفظ گول مان چونڊي لکو:

١) طوفاني ....

٢) طوفاني ....

٣) طوفاني ....

٤) طوفاني ....

هوا، پهاڙ
رات، لهر، وڻ
متي، ڳرا

(iv) اَسان جو گهر ويجهو آهي.

جملي موجب خال ڀريو:-

ضمير	اِسم	حرف جر	فعل

LNTLUB

وياڪرڻ

حرف جر

هيٺيان جُملا پڙهو:

۱) ڪتاب ٽيبل تي پيو آهي. ۲) لفافو ڪيسي ۾ آهي. ۳) ڇوڪرو مندر ڏانهن ويو.
۴) راجيش ماءُ کي پرڻام ڪيو. ۵) راڻيءَ پتا لاءِ پاڻي آندو.

پهرئين جملي ۾ 'تي' لفظ ٽيبل ۽ ڪتاب جو لاڳاپو ڏيکاري ٿو. ٻئين جُملي ۾ '۾' لفظ ڪيسي ۽ لفافي جو لاڳاپو ڏيکاري ٿو. ساڳئي نموني 'ڏانهن' لفظ ڇوڪري ۽ مندر، 'کي' لفظ راجيش ۽ ماءُ ۽ 'لاءِ' لفظ راڻيءَ ۽ پتا جو لاڳاپو ڏيکارين ٿا.

اِهي لفظ جيڪي اسم يا ضمير جي پٺيان اَچن ۽ انهيءَ جو لاڳاپو ٻئي اسم يا ضمير سان ڏيکارين، اُنهن کي 'حرف جر' چئجي ٿو.

هيٺين جملن مان حرف جر ڳولهيو:

۱) هرڪنهن لاءِ قرب ۽ همدرديءَ جي ڀاوَنا رکجي. ۲) رميش ڪالهه ممبئي مان آيو.
۳) منهنجي مامي وٽ وڏي لئبرري آهي. ۴) اَسانجي اِسڪول ۾ ساليانو جلسو ملهايو ويو.
۵) سپ سونا سِڪا زمين تي ڪِري پيا.

پاڻ ڪريان - پاڻ سکان

خط

۱. پنهنجي ننڍي ڀاءُ کي اِمتحان ۾ پهريون نمبر اَچڻ تي واڌايون ڏيندي خط لکو.
۲. پنهنجي اِسڪول جي سالياني جلسي ۾ ڀهرو وٺڻ لاءِ هيڊ ماستر کي خط لکو.
۳. ميونسپل واسطيدار عملدار کي پنهنجي ايراضيءَ ۾ وڻ پوکائڻ لاءِ عرض ڪندي خط لکو.
۴. توهانجي وارڊ جي نگرسيوڪ کي پاڻيءَ جي اَڻاٺ دور ڪرڻ لاءِ خط لکو.

آکاڻي

۱. ڏنل شروعات مان آکاڻي پوري ڪريو:-
هڪ دفعي جي ڳالهه آهي. سيما ۽ ريما ٻئي ساهيڙيون گڏجي ميلي ۾ گهمڻ ويون..............
۲. ڏنل لفظن مان آکاڻي ٺاهي لکو.
ڍرمو، ڪُتو، چور، بچائڻ.
۳. ٽپن مان آکائي ٺاهي لکو:-
ٻه ٻليون - منائي - باندر - تارازي - باندر جو منائي ڪائڻ - نصيحت - سِرو

گفتگو

۱. ٽرين ۾ مسافري ڪرڻ وارن ٻن مسافرن وچ ۾ گفتگو لکو.
۲. پاڻيءَ جي بچت لاءِ ٻن دوستن يا ساهيڙن جي وچ ۾ گفتگو لکو.
۳. هوا ۽ پاڻيءَ وچ ۾ گفتگو لکو.